

Imants Slišāns (Balĥinovyys vydsškola, Latgališu volūdys,
literaturys i kulturviesturis ŗkoluotuoju asociaceja)
**LATGALISKUOS IDENTITĀTIS I LATGALIŠU VOLŪDYS
STYPRYNUOŠONA, GAĪDŪT LATVEJIS VAĻSTS SYMTGADI**

Atslāga vuordi: 1917. goda Latgolys kongress, latgališu volūda, latgaliskuo identitate, vaļstiska attĥksme, atbiļdeiba.

Latgolys 1917. goda kongresa i Latvejis Republikys kai vaļsts symtgade ir pateiceigs i reizē atbiļdeigs laiks, lai konkreti i atkluoti runuotu par sovu zemi, vaļsti, tautu, volūdu, identitati i pošapziņu. Na tikai lai runuotu, a i dareitu. Lai dareitu kotrys pats i lai piirseitu nu sovys vaļsts atbiļdeigūs instituteju dareit tū, kas pasludynuots vuordūs latgališu volūdys aizsardzeibai i atteisteibai. Partū, ka viņa nu golvonūs Latgolys latvišu – latgališu – identitatis pamatlĥtu i pamatvierteibu ir latgališu volūda.

Vaļstiska attĥksme latgališu volūdys vaicuojumā ir mārs tam, cik lojali asam 1917. goda Latgolys kongresa lāmumim, sovai vaļstei, Satversmei i demokratejis principim.

1917. goda Latgolys kongresa lāmumūs beja defināts, ka Latgolys latviši, apsavinojūt ar Kūrzemis i Vydzemis latvišim, patur sovu pošnuteikšonus volūdys vaicuojumā. Jau nu 2000. goda ir spēkā Vaļsts volūdys lykums, kas nūsoka, ka „vaļsts nūdrūšnoj latgališu rokstu volūdys kai viesturiska latvišu volūdys paveida saglobuošonu, aizsardzeibu i atteisteibu“. 2011. goda tautys skaiteišonā 164,5 tyukstūšys cylvāku atbiļdeja, ka lĥtoj latgališu volūdu. Tys lik vaicuot – deļkuo tūmār tik niceiga vĥta myusu volūdai ir vaļsts finansātajūs plašsazinis leidzekļūs, ŗkoluos, Latgolys pošvaļdeibu sabĥdriskajūs i kulturys pasuokumūs, deļkuo latgališu volūda tūmār tik moz dzierzama i radzama publiskajā telpā Latgolā?

Vēļ reizi ir skaidri i atkluoti juopasoka, ka latgališu volūdys nūlĥgšona, irūbežuošona voi nūnycynuošona ir Krĥvejis imperejis rusifikacejis laiku i padūmu okupacejis režimu raksturojūša attĥksme. Te otkon varam pĥminēt Franča Trasuna viesturiskū vaicuojumu par myusu izvēm: „Voi ar barbarismu iz austrumim voi ar kulturu iz rĥtumim?“ Tys ŗudiņ ir ari vaicuojums myusim kotram sev pošam. Vēļ reizi ir atkluoti juoatzeist, ka 1934. goda 15. maja Kārļa Ulmaņa apvārsums, piec kura faktiski tyka irūbežuota latgališu volūdys lĥtuošona i apsastuoja volūdys breiva atteisteiba, beja antikonstitucionals fakts. Vacĥ dūmuošonys stereotipi i paguotnis rāgi vēļ i ŗudiņ reizem traucej latgališu volūdu atzeit par nacionalu vierteibu i atbylstūši pret jū izaturēt.

Daudzi cereigi verās iz ŗkolys pusi, nu tĥnis gaida volūdys gluobšonu i atdzimšonu. Nui, ir izstruoduoti standarti latgališu volūdys i literaturys vuiceišonai, suokusēs nūvodvuiceibys ĥdzeivynuošona atseviŗkuos ŗkoluos, nūteik skotuvys runys konkursi latgaliski i latgališu volūdys olimpiadis. Bet ar tū ir cĥši, cĥši par moz! Tys otkon taipat kai leidz ŗam nu 20. godu symta beigu Atmūdys laika ir „entuziastu lauceņš“. Bet vaļsts finansāta ŗkola pylda vaļsts pasyutejumu!

Ja latgališu kulturys montuojums ir nacionala vierteiba Latvejā, ja vaļsts ar lykumu pasoka, ka nūdrūšnoj latgališu volūdys atteisteibu, tod ir juobyut i atbylstūšai reiceibai. Juopaplašnoj i juogarantej latgališu volūdys lĥtuošonys ĥpiejis, kas ceļs volūdys prestižu sabĥdreibā. Ja pĥaugys reals piirsejums zynuot latgališu volūdu, tod i volūdys vuiceišona ŗkolā byus logiska.

Latgolys regiona atteisteiba nav ĥdūmojama bez latgaliskuos identitatis styprynuošonys. Deļtuo 2017. goda maja catūrtuo pasaulā latgališu saĥta kongresa rezolucejā skaidri juopasoka, ka vajadzeigs kompleks vaļsts rysynuojums latgališu volūdys aizsardzeibai i atteisteibai, ka tei ir gon Izgleiteibys i zynuotnis, Kulturys, Tĥslĥtu, Vidis i regionaluos atteisteibys ministrejis, gon pošvaļdeibu kompetenēce i atbiļdeiba! Tod Latgolys kongresa i Latvejis vaļsts symtgadis sviniešona nabyus formala, bet atbylstūša tim idealim i principim, ar kaidim Latgolys latviši gribēja ar Vydzemis i Kūrzemis latvišim byut kťpā!